



Fakultet för teknik- och naturvetenskap

Annelie Bernström

Leksaker baserade på teknik sedda ur ett genusperspektiv

En studie om 6-åringars preferenser och användande av
könsstereotypa konstruktionsleksaker

Technical toys from a gender perspective

A study on the use and preferences of gender stereotype construction
toys of 6-year old children

Examensarbete 10 poäng
Läroprogrammet

Datum: 2007-01-23
Handledare: Annelie Bodén

Abstract

Through interviews with children in preschool class and through inquiries by questionnaire with their teachers, I have received answers of my question at issue about boys, girls and their choices of technical toys. The purpose was to see if there were any differences in choosing and using these toys, and also to find out if and why the children have different preferences.

The results indicate that for the children in this preschool class the choice of construction toys is common in the activities. All the children play with these toys, but still there are different preferences among girls and boys, both at home and in preschool class. There are differences in opinion among earlier researchers what causes boys and girls to differ in preferences of toys, but the main theory is still that gender differences depend on the family and the community.

Pedagogical conclusions are that as a teacher of young children, you have to work with awareness when it comes to toys and gender. You must never forget the important role toys play in the development of the children.

Keywords: gender, technical, toys, preferences

Sammanfattning

Genom kvalitativa intervjuer med barn i förskoleklass och genom enkätundersökningar hos pedagoger har jag fått svar på mina frågeställningar som handlar om pojkar, flickor och deras leksaksval då det gäller teknikbaserade leksaker. Syftet var att försöka se om det fanns skillnader i valet och användandet av dessa leksaker och i så fall försöka tydliggöra dem, och dessutom ta reda på varför barnen är olika i sina leksakspreferenser.

Resultatet påvisar att för barnen i denna förskoleklass är konstruktionsleksaker ett frekvent val i verksamheten. Alla barn leker med dessa leksaker, dock skiljer sig preferenserna åt beroende på om man är flicka eller pojke, både i hemmet och i förskoleklassen. Hur barnens preferenser uppkommer finns det delade meningar om, dock är huvudteorin enligt de forskarna/författare jag tagit del av, socialt betingat.

Pedagogiska slutsatser är att som pedagog måste man arbeta på ett målmedvetet sätt då det gäller leksaker och genus, man skall alltid ha med sig att leken har stor betydelse i barnens utveckling.

Nyckelord: genus, leksaker, preferenser, teknik

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Definition av begrepp	2
1.3 Bakgrund	3
1.3.1 Enligt Lpo 94 och grundskolans kursplan i teknik	3
1.3.2 Tidigare forskning	4
1.4 Frågeställningar	9
2 Metod	10
2.1 Urval	10
2.2 Datainsamlingsmetod	10
2.3 Procedur.....	11
2.4 Databearbetning.....	12
2.5 Metodkonsekvenser	12
2.6 Avgränsning.....	12
3 Resultat	13
3.1 Resultat av barnintervjuer.....	13
3.2 Resultat av enkäter.....	19
3.3 Sammanfattning av resultat	21
4 Diskussion	24
4.1 Trovärdighetsdiskussion.....	24
4.1.1 Generaliserbarhet.....	24
4.1.2 Reliabilitet	24
4.1.3 Validitet	25
4.2 Diskussion av resultat.....	25
4.4 Förslag på pedagogiskt arbete i förskoleklass	31
4.5 Förslag till vidare forskning	32
Litteraturförteckning	33

Bilagor

1 Inledning

Teknik är ett ämne som barnen stöter på i den dagliga verksamheten i förskoleklassen genom att konstruera olika saker. De använder teknik i de pedagogiska aktiviteterna men också i den fria leken, utan att ha den minsta aning om detta. Ordet teknik kommer från grekiskans Technos och betyder hantverk. Teknik kan innebära flera olika saker, oftast dras paralleller till mekaniska saker som t.ex. elektronik (Lagerholm, 1987). Detta arbete kommer inte att behandla den mekaniska och elektroniska delen av teknik, utan den teknik som barn och elever i 6 årsåldern utövar i sin vardag genom lek. Det kommer att handla om leksaker som kräver ett visst tekniskt konstruerande, där barnen får utöva teknik och konstruktion för att komma till sitt mål i lek och skapande.

En viss typ av teknikbaserade leksaker är kopior till utseende av de hushållsmaskiner som finns i hemmet, så också redskap och verktyg (Forsberg & Holmlund, 1990). I barnens lek skall föremål, händelser så väl som företeelser inspekteras och prövas, de skall återskapas och omformas. Enligt författarna är denna process i högsta grad betydelsefull då det gäller barns utveckling, både då det handlar om att lära sig anpassas till den miljö som råder, men även utveckling av hela personligheten.

Det finns mängder av leksaker som är baserade på teknik, både för pojkar och för flickor. Dock ser inte användandet likadant ut av dessa leksaker bland de två könen, inte heller preferenserna av dessa. Jag anser att det är viktigt att både pojkar och flickor redan i tidig förskoleålder får prova på ämnet teknik på deras egen nivå. Det viktigaste är att de finner det roligt. Tycker barnen att det är roligt tror jag att intresset för ämnet kommer automatiskt. För att barnen skall kunna bli lockade och intresserade måste de därmed ges möjlighet att prova på och få leka med de könsstereotypa teknikbaserade leksakerna som finns att tillgå i skolan.

”Vardagligt och vetenskapligt tänkande kan ses som olika men komplementära och respektabla sätt att veta och förstå. En uppgift för skolan kan vara att utveckla båda dessa kunskapsområden genom att stimulera interaktion mellan dem” (Andersson, 2001:13).

Kan man koppla barnens vardagliga lek redan i förskoleåldern till något som senare kan komma att utvecklas till ett vetenskapligt tänkande, anser jag att man åstadkommit något bra.

Precis som Andersson (2001) menar, finns det en interaktion mellan dessa två viktiga delar (naturligtvis på barnets egen nivå) så är det lättare att skapa intresse och få det att stanna.

Motivet till att jag valt att skriva om detta i min undersökning är mitt genuina intresse för genusfrågor i förskoleåldern, jag anser att alla skall få möjlighet att utvecklas i största mån utan inverkan från könsstereotypa perspektiv. Funderingarna har jag fått dels under min verksamhetsförlagda utbildning men även under tiden jag varit yrkesverksam i förskola och förskoleklass. Eftersom förskoleklassen inte funnits så länge är jag väl medveten om att det inte finns så mycket forskat om detta i den åldern, däremot finns det mer att hitta om förskolan. Jag hoppas därför att med detta arbete kunna komma fram till och bidra med något som kan vara till nytta för yrkesverksamma pedagoger i förskoleklassen.

1.1 Syfte

Syftet med detta arbete är att se om det finns, och i sådana fall tydliggöra, skillnader hos pojkar och flickor i förskoleklassen i användandet av teknikbaserade leksaker. Jag vill även ta reda på vad barnen själva anser och ger företräde åt, och varför preferenserna ser ut som de gör då det gäller dessa leksaker.

1.2 Definition av begrepp

På grund av att jag på flertalet ställen nämner dessa begrepp vill jag redan i början klargöra vad jag menar med dem.

- Leksakspreferenser = barnens val och föredragande av leksak.
- Könsstereotypa leksaker = de leksaker som är typiska för könet, d v s typiska flickleksaker och typiska pojkleksaker.
- Teknikbaserade leksaker = det finns flera olika typer av leksaker som är baserade på teknik. Det kan t ex vara leksaker i miniatyr som ser ut som kopior av maskiner och verktyg som finns i hemmet (elvisp, hårfön, grästrimmer mm), det kan vara

batteridrivna leksaker som t ex bilar, talande dockor o dyl. Även konstruktionleksaker är en typ av teknikbaserade leksaker.

- Konstruktionsleksaker = leksaker som kräver ett visst tekniskt konstruerande, där barnen får utöva teknik och konstruktion för att komma till sitt mål i lek och skapande, t ex kaplastavar, pärlor och lego.

Förklaringsmodell av leksaker enligt Almqvist (1991:117).

Manipulativt materiel så som: pussel, spelkolor, sy- och vävtillbehör, pärlor, miniatyrföremål: dessa saker tränar bl a finmotorik och öga-handkoordination.

Bygg- och konstruktionsmateriel så som: klossar, lego, verktyg, modeller: dessa saker tränar bl a rumslig förmåga och logiskt tänkande.

Föreställande leksaker så som: docktillbehör, köksredskap, telefon, fordon, garage, butik, marionetter, djur: dessa saker tränar bl.a. inlevelse och förståelse för egna och andras beteenden.

Konstnärsmateriel så som: kriter, färger, pennor, papper, penslar, lera, kamera: dessa saker tränar bl.a. färg- och formuppfattning.

1.3 Bakgrund

I detta kapitel skall jag försöka klargöra vad Lpo 94, läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Utbildningsdepartementet, 1998) och grundskolans kursplan i teknik säger om vad skolan bör och skall sträva efter då det gäller genus och då det gäller lek. Jag skall också undersöka vad det tidigare finns forskat om angående pojkar och flickor och leksaker.

1.3.1 Enligt Lpo 94 och grundskolans kursplan i teknik

Enligt Lpo 94 (Utbildningsdepartementet, 1998) när det gäller en likvärdig utbildning för pojkar och flickor, har skolan ett ansvar att förhindra traditionella könsmonster. Skolan skall ge eleverna möjlighet och utrymme att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av om man är pojke eller flicka. Då det handlar om skolans uppdrag står det att lek och arbete

som är skapande, är betydelsefulla delar för eleverna i deras lärandeprocess. Det framgår även att det för den egna individen skall ingå möjlighet till eget skapande. Dessutom skall skolan arbeta för att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära.

(Kursplan i ämnet teknik 2000)

Skolan skall i sin undervisning i teknik sträva efter att eleven:

- Utvecklar sina instinkter i den tekniska kulturens kunskapstraditioner och utveckling och om hur tekniken påverkat och påverkar människan, samhället och naturen,
- Utvecklar förtrogenhet med i hemmet och på arbetsplatser vanligt förekommande redskap och arbetsmetoder av skilda slag samt kännedom om den teknik som i övrigt omger oss,
- Utvecklar förmågan att reflektera över, bedöma och värdera konsekvenserna av olika teknikval,
- Utvecklar förmågan att omsätta sin tekniska kunskap i egna ställningstaganden och praktisk handling,
- Utvecklar intresset för teknik och sin förmåga och sitt omdöme vad gäller att hantera tekniska frågor.

1.3.2 Tidigare forskning

Redan vid födseln börjar särbehandlandet av barnen beroende på vilket kön de fötts med, flickor hälsas välkomna till världen med rosa rosetter samtidigt som pojkar uppvakts med blåa band. Många är de författare och forskare som skrivit om detta fenomen, huruvida barnen genetiskt eller genom fostran blir de individer de blir. En författare som kommit att arbeta mycket med pojkar och flickor i förskolan utifrån ett genusperspektiv, är Kajsa Svaleryd. Jag vill så här inledningsvis till denna forskningsgenomgång citera några beaktansvärda tankar från hennes bok *Genuspedagogik*:

Beroende på en klassificering, enligt vilka synliga yttre könsorgan vi har, så uppfostras vi till olika sociala varelser med olika uppgifter och roller. Till dessa roller som man/pojke och kvinna/flicka knyts vissa typer av intressen, leksaker, färger, språk etc. Just i bemötandet och samspelet med andra människor formas barnets upplevelse om vad det innebär att vara flicka eller pojke. I skolan pågår denna genussocialiserande process varje dag och varje sekund. Pojkar och flickor prövar och utforskar sätt att bete sig, handla och vara på. Utifrån de reaktioner och den respons barnen får

från andra människor skapas tysta överenskommelser om vilka positioner barnet kan inta och vilka positioner som är lämpliga endast för pojkar respektive flickor. (Svaleryd, 2002:25)

Vilka leksakspreferenser har pojkar och flickor?

Man skulle kunna tro att det är först nu på senare år som användandet av leksaker börjat skilja sig åt, men så är inte fallet. Almqvist (1991) hävdar att redan sedan urminnes tider har man kunnat se stora skillnader i vilka leksaker som pojkar respektive flickor använde sig av. Pojkarnas leksaker bestod ofta av vapen och jaktredskap i miniatyr, medan flickorna lekte med dockor och små köksredskap. Detta för att de skulle kunna förbereda sig inför senare användande av desamma, dock i större format. Detta ansågs som en träning inför kommande vuxenroller, d v s kvinna och man.

När barnen är ca 5-6 år menar Almqvist (1991) att deras leksakspreferenser börjar urskilja sig. De kan fortfarande utan minsta betänklighet leka med varandra men de börjar dock få en viss distans till varandras leksaker. Något år senare, menar författaren att barnen har skaffat sig en otroligt stark könsrollsuppfattning. Dock verkar det som att pojkarna har ett starkare behov än flickorna att visa att de tar avstånd från de leksaker som är typiska för det motsatta könet.

De leksaker som pojkar och flickor prefererar skiljer sig således mycket åt redan vid denna ålder. Både Almqvist (1991) och Nelson & Svensson (2005) konstaterar genom undersökningar av önskelistor till tomten, att flickor föredrar dockor, gosedjur, pennor, suddgummin och ritblock. Allt medan pojkar föredrar konstruktionsleksaker, leksaksfordon, rymdfigurer och modellbyggen. Däremot intresset för spel och pussel verkar vara lika stort hos både flickor och pojkar. Men vad betyder då dessa könsstereotypa leksaker för pojkar respektive flickor? Jo, Almqvist (1991) hävdar att leksakerna kan ha helt skilda innebörder för barnen, de behöver inte betyda just det dess verkliga innebörd står för. Genom leksaksobservationer har forskare kommit fram till att lekbeteendet med leksaker inte behöver överensstämma med leksakens egenskap. Hantering och lek med leksaker bestäms istället av vad leksaken symboliserar hos barnet just för tillfället. D v s för en flicka kan träbilen föreställa en docka som hon vaggar till sömns i vagnen, för en pojke kan en hårfön eller en leksakselvisp symbolisera ett vapen mm.

I en tidigare C-uppsats jag tagit del av (Bystedt, 2005), en studie gällande 6 åringar och leksaker, var resultatet att pojkar helst leker med lego och bilar, såväl i hemmet som i förskoleklassen. Andra typer av konstruktionsleksaker var också vanligt att de använde. Gällande flickorna var resultatet att de helst leker med dockor och olika typer av leksaksdjur. Nästintill ingen av flickorna lekte med teknikbaserade leksaker, d v s inte någon form av konstruktionsleksaker, vare sig hemma eller i förskoleklassen (Bystedt, 2005). Det är inte bara leksakerna som talar för att pojkar och flickor prefererar olika då det gäller teknik. Aronsson (Kättström, red. 1991) refererar till en studie som hon själv gjort 1981, där det undersöktes om valet av teknik och relationer. Det är en studie som bygger på att ett antal pojkar och flickor i olika åldrar skall teckna olika scenarion. Resultatet som framkom är att pojkarnas bilder i stor omfattning oftare gestaltar teknik, aktiviteter, rörelse och maskiner innehållande olika tekniska detaljer. Samtidigt som flickornas bilder oftare gestaltar människor, familjer och deras förhållanden, vilka också de tecknades in i minsta detalj. Båda könen bilder är följaktligen väldigt målande och talande men på två helt skilda sätt. Pojkarna prefererar teknik medan flickorna föredrar relationer.

Hur uppkommer flickors och pojkars leksakspreferenser?

Då Nelson & Nilsson (2002) i sin avhandling skriver om uppkomsten till varför pojkar och flickor väljer och föredrar olika slags leksaker, hävdar författaren att meningsskiljaktigheter finnes bland olika forskare. Vissa anser att det är biologiskt betingat samtidigt som andra anser att det är det sociala som bestämmer barnens preferenser. Med hänvisningar till Almqvist (1994) menar författaren att den vanligaste förklaringen är att pojkar och flickor skaffar sig insikter genom bemötanden och förväntningar de får från andra människor, beroende på om de är flicka eller pojke (Nelson & Nilsson, 2002). Så tidigt som på BB, alldeles efter förlossningen, finns det undersökningar som visar att föräldrar bedömer sina barn efter kön. Jalmert (Kättström, red. 1991) hänvisar till intervjuer gjorda av Rubin m fl (1974) där man bad föräldrarna säga vad de såg hos sina nyfödda barn. Flickorna bedömdes vara mindre, finare och mjukare samtidigt som pojkarna ansågs vara starkare, kraftigare byggda och mer alerta. Detta tyckte föräldrarna sig se då barnen endast var ett dygn gamla. Utifrån detta tolkar författaren det som att föräldrarna ser och tilldelar sina barn karakteristiska drag beroende av kön, fastän det inte går att avläsa barnets kön genom att se eller vara i dess närhet det första dygnet, utan man ser det man vill se (Kättström, red. 1991).

Det finns studier, vilka Århem hänvisar till (Kättström, red. 1991), som visar på att testosteronhalten, under tredje eller fjärde månaden under fosterstadiet, har betydelse för om man som individ skall utvecklas åt det feminina eller maskulina hållet. Det spelar ingen roll om man föds som flicka eller pojke, utan har man en förhöjd dos av testosteron så utvecklas hjärna och kropp att bli mer maskulin. Speciellt under perioden sex till tretton år, visar det sig att pojkars och flickors hjärnor verkar vara organiserade annorlunda då det handlar om kognitiva funktioner, just på grund av detta (Kättström, red. 1991).

Redan då barnen, både pojkar och flickor, börjar närma sig ett års ålder börjar man kunna märka skillnader i val av leksaker, alltså redan innan de själva vet om de är en flicka eller pojke. Vissa forskare, enligt Almqvist (1991), anser att detta beror på könsskillnader som är medfödda. Medan de flesta forskare dock anser att det är tillgången på leksaker som gör att barn vänjer sig vid det som finns. Detta kallas habituering, denna habituering menar forskarna att det är barnens föräldrar som står ansvariga för. Föräldrarnas förväntningar på barnen tillsammans med det faktum att barnen inte gör som vi vuxna säger, utan de gör som vi vuxna gör. Detta är bl a det som styr flickors och pojkars leksaksval. Då det gäller föräldrars påverkan hänvisar Sillén-Tullberg (Kättström, red. 1991) till Fagot (1978) som i sin undersökning gällande samspelet mellan barn och föräldrar utgick från följande frågor:

- 1) Vad små pojkar och flickor verkligen gör, 2) Föräldrars uppmuntran eller bestraffning av olika aktiviteter, 3) Vad föräldrar säger sig anse är lämpliga aktiviteter för små pojkar respektive flickor. Ibland fanns det en överensstämmande mellan kvantitativa könsskillnader i barnens aktiviteter (t.ex. lek med klotsar, att be om hjälp) och antingen direkt föräldrapåverkan eller åsikter vid intervjuerna, men inte alltid (exvis att flytta leksakerna). (Kättström, red. 1991:43)

Sillén-Tullberg (Kättström, red. 1991) anser att det mest spektakulära med denna undersökning är att det föräldrarna själva ansåg sig tycka och göra inte överensstämde med deras beteende gentemot barnen. Detta i sin tur tyder på att det föräldrarna gör sker omedvetet. Förutom föräldrarna anser Almqvist (1991) att det också således är förskolan, leksaksbranschen och kompisar som styr vilka leksaker barnen väljer. Almqvist (1991) menar vidare att barnens val av könsstereotypa leksaker är en spegling av hur det ser ut i samhället. Nelson & Svensson (2005) hävdar att barns preferenser har att göra med de erfarenheter och utbud de fått genom det samhälle de lever i, d v s reklam, tv, radio, leksaker mm.

Enligt Almqvist (1991) kan det vara så att barn som vistas i förskolan har andra förutsättningar än de barn som är hemma. Författaren menar att könsrollsuppfattningar är kulturpräglade. Pojkar och flickor till förvärvsarbetande mödrar, som tillbringar tid på förskolan, skaffar sig tidigare än andra barn uppfattningar om vilka sysselsättningar som är kvinnliga respektive manliga. Detta beror på att pojkar och flickor på förskolan leker tillsammans med varandra, och lär sig vad som skiljer dem åt men även vad som förenar dem.

Barns utbud av leksaker

Gällande betydelsen för vilka leksaker barnen har i hemmet skriver Nelson & Svensson (2005) att vi vuxna inhandlar olika leksaker beroende på om det är pojkar eller flickor som skall använda dem. Författarna hävdar, genom hänvisning till t.ex. Fisher-Thompson (1993), att flickors och pojkars rum är som två skilda världar. En studie som gjorts i North Carolina, USA (Nelson & Svensson, 2005 med referens till Rheingold & Cook, 1975) påvisar att i pojkarnas rum fanns det flertalet leksaker som liknade maskiner, transportmedel, garage och militär utrustning. Flickornas rum innehöll däremot flertalet leksaker som relaterade till hushållsredskap och bostäder. Även då det gäller leksaker som föreställer mänskliga gestalter skiljer sig leksaksinnehavet hos de båda könen. Tidigare forskning har visat att speciellt pojkar har leksaker som föreställer människor av det egna könet (Nelson & Svensson, 2005 med referens till t.ex. Nash & Fraleigh, 1993). De största skillnaderna finns att hitta bland de leksaker som flickor har, vilka föreställer tillbehör som relaterar till typiskt kvinnliga sysslor samtidigt som pojkar väljer leksaker som speglar traditionella manliga sysslor. Detta skall då vara en återspeglning av traditionella arbetsfördelningar mellan män och kvinnor som barnen har runt omkring sig i samhället (Nelson & Svensson, 2005 med referens till Almqvist, 1994).

Alla barn har trots allt inte samma förutsättningar då det gäller lek med alla sorters leksaker. Almqvist (1991) skriver om att det finns observationer som är gjorda i hemmiljö på föräldrar och barn. Dessa visar att i vissa familjer förbjuds barnen att leka med leksaker som är typiska för det motsatta könet. Det är i synnerhet pojkarna som nekas dessa leksaker.

Nelson & Svensson (2005) hänvisar till Almqvist (1994) och Nordin & Hultman (2004) vars studier visar på att materialet som finns att tillgå på förskolan till stora delar är könsneutrala. Det har emellertid visat sig att då barnen tar med egna leksaker till förskolan så är det

könsstereotypa leksaker, sådana saker som är typiska för det egna könet som tas med (Nelson & Svensson, 2005 med referens till Fredricson, 2003). Nelson & Nilsson (2002) skriver i sin avhandling gällande leksaker i förskolan, med hänvisning till en forskning som gjorts av Eisenberg m fl (1984, 1990), där resultatet visar att barnen lekte mer med könsstereotypa leksaker då de lekte tillsammans med barn av samma kön. Om de däremot lekte med barn av motsatt kön användes oftare könsneutrala leksaker.

Nelson & Nilsson (2002) med hänvisning till Almqvist (1994), menar att leksakskulturen inom förskolan inte bör vara för glamorös. Det bör vara leksaker som barnen kan lära sig något av, de bör vara könsneutrala, funktionella, enkla och robusta. I samma avhandling hänvisas till flera forskare, Christie (1996) menar att största delen av utbudet av leksakerna i förskolan bestod i saker som främjar lärandet. Enligt Rubin (1997) så består materialet huvudsakligen av material som används till teckning, målning, pusslande, sand- och vattenlek. Fredriksson (1999) gjorde dessutom en studie bland verksamma pedagoger. Dessa hävdade att det även fanns utklädningskläder, riddarborgar, racerbilar, barbie och tågbanor bland förskolans utbud.

1.4 Frågeställningar

För att kunna komma fram till det som är syftet med detta arbete har jag utgått från följande frågeställningar:

1. Vad leker 6 åringar helst med i förskoleklassen och i hemmet?
2. Finns det skillnader i användandet av teknikbaserade leksaker mellan pojkar och flickor i förskoleklassen?
3. Ges eleverna i förskoleklassen möjlighet till att pröva teknikbaserade leksaker oberoende vilket kön de har?
4. Leksakspreferenser, hur ser det ut beroende på om man är flicka eller pojke, och varför ser det ut på det viset?

2 Metod

2.1 Urval

För att få svar på mina frågeställningar har jag valt att göra en undersökning baserad på intervjuer med 12 barn i en förskoleklass i Mellansverige. Denna förskoleklass består av 34 barn/elever som är indelade i två grupper. Skolan har jag tidigare kommit i kontakt med bl a genom min verksamhetsförlagda utbildning och genom att jag brukar arbeta som vikarie både i förskola och skola. Jag har dessutom mina egna barn i denna skola, varav den yngsta i just denna förskoleklass. Jag är därmed väl känd av både barn, föräldrar och pedagoger. För min undersökning har jag valt att intervjua lika många flickor som pojkar, för att på bästa sätt kunna göra en så användbar jämförelse som möjligt. Barnen, vilka skulle ingå i intervjuundersökningen, valdes ut genom lottdragning. Intervjufrågorna finns med som bilaga 1.

Jag har även lämnat ut två enkäter till pedagogerna i förskoleklassen, dessa finns med som bilaga 2 och 3.

2.2 Datainsamlingsmetod

Jag har i min undersökning valt att använda mig av den kvalitativa intervjun, eftersom den anses kunna ge intervjuaren så detaljerade svar som möjligt. Det är en intervju som ger möjligheter att ställa följdfrågor som inte redan innan är förutbestämda. Det är också en metod som ger intervjuaren möjlighet till stor tolkningsfrihet (Johansson & Svedner, 2001). Några av intervjufrågorna (se bilaga 1) kan anses en aning styrande, men de flesta frågor formulerades dock olika beroende på hur samtalet med de olika barnen utvecklades. Frågorna behövde alltså inte se riktigt likadana ut från samtal till samtal. Jag ansåg att huvudsaken var att jag nådde målet med intervjun.

Jag har dessutom givit ut två enkäter till pedagogerna i förskoleklassen, detta för att se hur utbudet av leksaker såg ut och även för att se om det fanns skillnader i användandet mellan

flickor och pojkar. Jag har då valt att undersöka leksaker i allmänhet som brukar vara vanligt förekommande på en förskola/förskoleklass. Detta har jag gjort för att lättare kunna ställa barnens val av konstruktionsleksak i relation till det totala utbudet av leksaker. Till dessa enkäter har jag hämtat idéer och inspiration från ett tidigare arbete som gjorts i samma ämne (Bystedt, Karolina, 2005, C-uppsats, Karlstad Universitet), jag har dock omarbetat och vidareutvecklat enkäten till två så att de kom att passa mina frågeställningar.

2.3 Procedur

Eftersom jag som förälder och vikarie redan hade bra kontakt med rektor och pedagoger i förskoleklass var det inga svårigheter att få tillstånd att få göra undersökningen. Ett brev med svarstalong, där jag förklarade mitt uppdrag, skickades ut till föräldrarna. Föräldrarna fick fyra dagar på sig att svara och att skicka tillbaka talongen, 24 av 34 svar kom tillbaka, varav en med negativt svar.

Efter överenskommen dag och tid satte jag mig ner med den grupp barn, som skulle ingå i min undersökning, i en inledande samling. Jag förklarade att även jag gick i skolan och att jag behövde lite hjälp med ett arbete (i samtalet med barnen använde jag mig av ordet läxa). Jag förklarade huruvida förfarandet skulle gå till, att samtalet skulle spelas in med hjälp av en bandspelare och att de själva, om de ville, skulle få lyssna lite på hur det lät efteråt. Detta är något som förespråkas av Doveborg & Pramling (2000), barnen brukar uppskatta att få lyssna på det de medverkat till, om så bara för en liten stund. Till sist frågade jag om det var någon som undrade över något och ville ställa någon fråga.

För att få så relevanta svar som möjligt intervjuades barnen en och en. Rummet vi hade tillgång till kallas på skolan ”det lugna rummet”, vilket säger en hel del om barnens aktiviteter där. Rummet var idealiskt, litet, lugnt och avskilt. Varje intervju inleddes med att jag bad barnet berätta för mig vad det tyckte var allra roligast med att gå i skolan, detta för att få igång något liknande ett samtal. Enligt Doveborg & Pramling (2000) är det lättare att få barnen att dela med sig av sina tankar om intervjun får karaktären av ett samtal istället för ett förhör.

2.4 Databearbetning

Varje intervju har renskrivits för hand. Efter det har svaren bearbetats; alla leksaker har räknats och delats in efter hur flickor respektive pojkar har svarat. Efter det har svaren från intervjufrågorna jämförts med svaren jag fått från pedagogerna genom enkätundersökningen. Allt för att till slut sammanställas till resultatdelen. Ett av svaren jag fick från pedagogerna stämde inte riktigt överens med övriga svar jag fick via enkäterna, det stämde heller inte med barnens svar. Jag gick då tillbaka till en av pedagogerna och formulerade om frågan för att se om jag fick ett annorlunda svar.

2.5 Metodkonsekvenser

Eftersom jag endast har intervjuat 12 barn av 34, kan det hända att svaren jag fått av dem inte riktigt överensstämmer med de övriga barnens svar. Hade jag i min undersökning intervjuat alla 34 barnen kanske resultatet hade sett annorlunda ut. Resultatet skiljer sig även mellan intervjusvaren och de svar jag fått från enkäterna. Detta kan bero på att då pedagogerna svarat på enkäterna har de sett till alla 34 barnen som finns i förskoleklassen, intervjusvaren är från 12 barn.

2.6 Avgränsning

Jag har valt att inte ta med datorn som en leksak baserad på teknik, trots att jag vet att den kan anses som en sådan. Den finns dock med i enkäterna som pedagogerna svarat på. Jag har också valt att inte se till vad föräldrarna har för synpunkter om barn och teknikbaserade leksaker. Dessa avgränsningar är gjorda p.g.a. att jag tror att arbetet då skulle ha blivit för stort.

3 Resultat

Frågeställningarna som kommit att genomsyra mitt arbete är följande:

1. Vad leker 6 åringar helst med i förskoleklassen och i hemmet?
2. Finns det skillnader i användandet av teknikbaserade leksaker mellan pojkar och flickor i förskoleklassen?
3. Ges eleverna i förskoleklassen möjlighet till att pröva teknikbaserade leksaker oberoende vilket kön de har?
4. Leksakspreferenser, hur ser det ut beroende på om man är flicka eller pojke, och varför ser det ut på det viset?

3.1 Resultat av barnintervjuer

För att få svar på mina frågeställningar, har intervjumaterialet analyserats och sammanställts utifrån de frågor som ställts till barnen.

1. Vad tycker du är roligast att leka med här i förskoleklassen?

På denna fråga fick barnen svara så många saker de ville. Siffran i parentes visar hur många barn alternativet fanns representerat hos.

Flickornas svar:

Snurrungan – utomhus (2), idrott (1), belville = ”rosa” smålego, även kallat tjejlego (1), djuren (1), rita (2), kompisar (2).

Pojkarnas svar:

Smålego (3), bilar (4), kaplastavar (1), snurrungan – utomhus (1), data (1), bandy (1), kompisar (1).

2. Brukar du leka med leksaker där du får använda din fantasi, där du får bygga och konstruera? (konstruktionsleksaker)

Alla barnen, (100 %), svarade ja på denna fråga.

– Följdfråga: Vad brukar du då leka med och vilken leksak leker du med helst?

Tabell 1. Barnens val av konstruktionsleksaker

Alternativ på leksaker enligt barnen själva	P & F	P	F	P helst	F helst
Klippa/klistra	1	1			
Smålego	5	5		4	
Kaplastavar	9	4	5	2	2
Sy	1		1		
Pärla	3		3		
Rita	2	1	1		2
Belville	3		3		2
Djur	2		2		

I denna tabell kan man se att barnen gav flera alternativ var på konstruktionsleksaker de brukar leka med. Man kan se att nio av tolv barn, varav fyra pojkar och fem flickor, hade med kaplastavar som de leker med. På frågan om vad de helst leker med av dessa leksaker, fick de endast ge ett svarsalternativ var, detta utläser man i de två sista kolumnerna. Där kan man se att två flickor och två pojkar helst leker med kaplastavar. Ingen av flickorna nämner att de brukar leka med vanligt smålego, två av dem nämner dock att de brukar leka med belville. Flickorna leker helst med kaplastavar (33,3 %), belville (33,3 %) och ritar (33,3 %), medan pojkarna helst leker med kaplastavar (33,3 %) och smålego (67 %).

3. Tror du att det finns speciella leksaker för pojkar respektive flickor?

På denna fråga tror fyra av pojkarna (67 %) att det finns speciella leksaker för pojkar och flickor, två (33 %) tror det inte. Samtidigt som två av flickorna (33 %) tror att det finns speciella leksaker för pojkar och flickor, fyra (67 %) tror det inte.

– Följdfråga: Kan du ge exempel på speciella pojk- och flickleksaker?

På denna fråga svarade endast barnen som svarat ja på föregående fråga.

Pojkars svar, exempel på pojkleksaker i förskoleklassen:

Bilar, smålego, traktorer.

Exempel på flickleksaker i förskoleklassen:

Belville, barbies, ponnysar, slott.

Flickors svar, exempel på pojkleksaker i förskoleklassen:

Smålego, bandy, bilar.

Exempel på flickleksaker i förskoleklassen:

Belville, rita, dockor.

4. Tycker du att det är okej att flickor leker med pojkleksaker och att pojkar leker med flickleksaker?

Här svarade fem pojkar av sex (83 %) att det går bra för alla att leka med alla slags leksaker, medan en pojke (17 %) svarade att det är okej för flickor att leka med pojkleksaker, men det är inte okej att pojkar leker med flickleksaker. Hos flickorna var det fyra av sex (67 %) som tyckte att det gick bra för alla att leka med alla slags leksaker. En av flickorna (17 %) tyckte inte det var okej att pojkar lekte med flickleksaker och vice versa, medan en flicka (17 %) svarade att det var okej att flickor lekte med pojkleksaker men det gick inte för sig att pojkar lekte med flickleksaker.

Citat av en flicka:

– Pojkar kan inte ha utklädningsklänning, absolut inte. De kan bara inte det.

Citat av en annan flicka:

– Nej, pojkar kan inte leka med dockor, det leker de väl inte med.

5. Vad tror du flickor helst leker med?

Tabell 2. Vad flickor helst leker med

Flickor	Antal	Pojkar	Antal
Dockor	2	Barbies	2
Djur	1	Mamma/pappa/barn	1
Rita	1	Sy	1
Pärla	1	Klä ut sig	1
Mamma/pappa/barn	1	Smålego och belville	1
Barbies	2	Belville	1
Idrott	1	Vet inte	1
Bratz	1		

På denna fråga var det några som hade fler alternativ än ett som exempel på vad flickor helst leker med. De alternativ som flest gav som exempel på vad flickor helst leker med var dockor, mamma/pappa/barn och barbies. Barbies gavs som alternativ av fyra stycken, två flickor och två pojkar.

6. Vad tror du pojkar helst vill leka med?

Tabell 3. Vad pojkar helst leker med

Flickor	Antal	Pojkar	Antal
Bilar	4	Belville	1
Smålego	1	Bilar	5
Dator	1	Kaplastavar	1
		Traktorer	1
		Smålego	1
		Dator	1
		Dinosaurier	1

När flickorna svarade på denna fråga var inte alternativen så många, endast tre. Flickorna gav endast ett alternativ var. Pojkarna hade dock fler förslag att ge om vad pojkar helst leker med.

Alternativet bilar gavs som flest förslag av både flickor och pojkar. Alternativet belville, trodde en av pojkarna att pojkar helst leker med.

Citat av en pojke:

– De leker helst med bilar, de tycker inte det är roligt att leka med dockor.

7. Nämn några leksaker du har hemma/Vilken är din favoritleksak hemma?

Här fick barnen ge flera exempel på leksaker de har hemma. Då det gäller val av favoritleksak bad jag barnen att endast ge ett exempel. Var det så att de ändå sade flera alternativ bad jag dem tänka efter en gång till, kunde de inte heller då välja tog jag det alternativ de nämnde först. Hur många som hade favoritleksak som alternativ syns i parentesen, då även räknat i procent. Tabellen nedan ger en förtydligande bild över val av favoritleksak.

Pojkars svar:

Kaplastavar, bilar (3 = 50 %), smålego, docka, P2 = playstation 2 - tv spel, drakar (1 = 16,7 %), traktorer (1 = 16,7 %), bandyklubba, gosedjur, radiostyrd bil/båt, dator, robotar (1 = 16,7 %).

Flickors svar:

Bratz (2 = 33,3 %), barbies (2 = 33,3 %), pussel, spel, dockor, gosedjur, ritgrejor, leksakshus, slott, smålego, dinosaurier (1 = 16,7 %), trollerilåda, my little pony, utklädningsklänningar, musik, kassaskåp (1 = 16,7 %).

Tabell 4. Favoritleksak i hemmet

Flickor	Antal	Pojkar	Antal
Barbies	2	Drakar	1
Bratz	2	Bilar	3
Kassaskåp	1	Traktorer	1
Dinosaurier	1	Robotar	1

8. Har du snickrat någon gång här i förskoleklassen?

Ingen av barnen hade provat på att snickra så länge de befunnit sig i förskoleklassen.

– Följdfråga: Skulle du vilja snickra här i förskoleklassen?

Här svarar fem av sex pojkar (83 %) att de skulle vilja snickra, den sjätte pojken svarar att han tycker det är tråkigt att snickra, han vill därför inte snickra mer.

9. Har du sytt hos ”syntanten” någon gång här i förskoleklassen?

Barnen har möjlighet att gå till en ”sytant” (hon har naturligtvis ett namn, men jag kommer här att omtala henne som syntant) på denna skola, där de har tillgång till symaskin. Fem pojkar och fem flickor (83 %) svarar att de varit hos ”syntanten” och sytt. En pojke och en flicka har däremot inte varit där och sytt.

– Följdfråga: Vad tycker du om att vara där och sy/Skulle du vilja prova på att sy hos ”syntanten”?

Alla barn som provat på att sy tycker det är roligt, d v s fem av flickorna och fem av pojkarna. Den pojken och flickan som inte varit där hade delade meningar.

Citat av pojken:

– Jag har inte varit där och sytt, vet inte om jag vill. Jag har sett på TV att en klämde sig i symaskinen.

Citat av flickan:

– Jag har inte varit där nu, bara när jag gick på dagis. Jag skulle vilja gå dit igen.

3.2 Resultat av enkäter

Genom enkäterna som handlar om i vilken utsträckning leksaker förekommer i förskoleklassen och hur användandet ser ut beroende på om man är pojke eller flicka, har jag kunnat ta del av huruvida barnen ges möjlighet att leka med teknikbaserade leksaker eller ej och om det finns skillnader i pojkars och flickors användande. Enkäterna har sammanställts till en, vilken redovisas i tabellen nedan.

Tabell 5. I vilken utsträckning används och förekommer leksaker i förskoleklass?

Används/Förekommer inomhus:	ej			enstaka			vanligt			rikligt		
Förekommer = Fö Pojkar = P Flickor = F	Fö	P	F	Fö	P	F	Fö	P	F	Fö	P	F
Leksaksfordon												
Småbilar						X	X	X				
Radiostyrda bilar	X											
Tågbanor	X											
Flygplan	X											
Traktorer	X											
Konstruktionslek												
Smålego						X	X				X	
Belville ("rosa" smålego med dockor)								X		X		X
Duplo	X											
Klotsar				X	X	X						
Kaplastavar								X	X	X		
Mekano	X											
Spel/Pussel												
Klassiska, t.ex. Fia					X	X	X					
Dataspel						X		X		X		
Pussel		X	X				X					
Leksaksdjur												
My Little pony	X											
Mjukisdjur				X	X				X			

Används/Förekommer inomhus:	ej			enstaka			vanligt			rikligt		
Förekommer = Fö Pojkar = P Flickor = F	Fö	P	F	Fö	P	F	Fö	P	F	Fö	P	F
Plast/gummidjur dinosaurier						X	X	X				
Plast/gummidjur bondgårdsdjur							X	X	X			
Fantasifigurer												
Seriefigurer	X											
Rymd/monsterfigurer/superhjältar	X											
Pysselmaterial												
Sy, väva					X				X	X		
Klippa/klistra		X				X				X		
Snickra	X											
Pärlor till pärlplattor/halsband					X				X	X		
Dockor												
Babydockor				X	X				X			
Vuxendockor, t.ex. Barbie, Ken	X											
Dockvrå												
Spis/köksredskap/serviser				X	X				X			
Docksängar/dockvagnar				X	X				X			

Vad visar tabellen?

Utifrån denna tabell kan man se följande:

Det som finns att tillgå i **kategorin fordon** är småbilar, i pojkarnas lek är det ett vanligt inslag medan det i flickornas lek händer enstaka gånger.

I **kategorin konstruktionslek** är smålego vanligt, det leks rikligt med av pojkarna, flickorna leker med det ibland. Belville finns det rikligt av, det leks även rikligt med den sortens lego bland flickorna, i pojkarnas lek är det vanligt förekommande. Klotsar finns det enstaka exemplar av, det är heller inte ett vanligt inslag i vare sig flickornas eller pojkarnas lek. Kaplastavar finns i rikliga mängder och det är lika vanligt förekommande i både flickors och pojkars lek.

I **kategorin spel/pussel** är det vanligt med klassiska spel, det är dock inte lika vanligt att barnen nyttjar dessa. Det är heller inte vanligt att flickor använder sig av dataspel trots att de finns i rikliga mängder, i pojkarnas lek är dessa spel emellertid vanligt förekommande. Även pussel är vanligt förekommande, det används emellertid inte av vare sig flickor eller pojkar.

I **kategorin leksaksdjur** finns mjukisdjur med som enstaka exemplar, de som finns är dock vanligt förekommande i flickors lek, men endast i enstaka fall i pojkars lek. Plast- och gummidjur som gestaltar dinosaurier är däremot vanliga i denna förskoleklass, även ett vanligt inslag i pojkars lek, dock inte i flickors. Bondgårdsdjur är lika vanligt förekommande, och är även vanliga i både flickors och pojkars lek.

I **kategorin pysselmaterial** finns det rikligt med material för att sy och väva, det är vanligt bland flickorna och används enstaka gånger av pojkarna. Underlag för att kunna klippa/klistra finns också i rikliga mängder, det används dock inte lika rikligt, endast enstaka gånger av flickorna och inte alls av pojkarna. Även pärlor finns i rikliga mängder, det är vanligt förekommande bland flickorna och används i enstaka fall av pojkarna.

I **kategorin dockor** och **dockvrå** finns föremålen babydockor, spis/köksredskap/serviser och docksängar/dockvagnar endast i enstaka exemplar, av pojkarna nyttjas dessa enstaka gånger medan det i flickornas lek är vanligt förekommande enligt pedagogerna.

3.3 Sammanfattning av resultat

1. Vad leker 6 åringar helst med i förskoleklassen och i hemmet?

Av resultaten kan konstateras att pojkarna i förskoleklassen helst leker med smålego, och bilar. Då det handlar om teknikbaserade leksaker så är konstruktionsleksaker populärt, de leker då helst med kapplastavar och lego. Flickorna leker i allmänhet helst med kompisar, gungar i snurrungan och ritar. Då det gäller teknikbaserade leksaker så är även där konstruktionsleksakerna mycket omtyckta. Då leker de helst med kapplastavar, belville och ritar. Enligt pedagogerna är även pärlor ett frekvent val av flickorna. Den leksak som barnen väljer att leka med i hemmet är hos flickorna barbies och bratz, alltså ingen speciell

teknikbaserad leksak, medan den mest frekventa leksaken hos pojkarna är bilar, vilka är en typ av teknikbaserade leksaker.

2. Finns det skillnader i användandet av teknikbaserade leksaker mellan pojkar och flickor i förskoleklassen?

Ja, det finns skillnader, men alla barnen använder dock konstruktionsleksaker (som ingår i begreppet teknikbaserade leksaker), mer eller mindre. Den konstruktionsleksak som är representerad hos både pojkar och flickor är kaplastavar och smålego, dock olika sorters smålego. Det smålego som flickorna använder mest heter belville, även kallat tjejlego och princesslego, mycket innehållande färgen rosa. Belville är ett lego som inte har samma konstruktionsmöjligheter, då delarna är i större block. Det smålego som pojkarna väljer är lego som funnits under många år, och är baserat på grundfärgerna. Flickorna använder även pärlor vilket inte pojkarna gör, enligt pedagogerna.

3. Ges eleverna i förskoleklassen möjlighet till att pröva teknikbaserade leksaker oberoende vilket kön de har?

Teknikbaserade leksaker, i detta fall konstruktionsleksaker, är i denna förskoleklass vanligt eller rikligt förekommande. Alla leksakerna finns tillgängliga vilket gör att barnen lätt kan nå och hämta dem själva. Barnen ges möjlighet att leka med alla leksaker, dock är det så att vissa konstruktionsleksaker föredras mer än andra. Barnen har också tillgång till en ”syttant”. Syttanten finns i skolan och är flitigt besökt av alla barnen, både pojkar och flickor. Det finns även möjlighet att sy både för hand och med maskin inne i förskoleklassens lokaler. Barnen ges däremot inte chansen att få prova på att snickra, då det inte finns möjlighet till detta.

4. Leksakspreferenser, hur ser det ut beroende på om man är flicka eller pojke då det handlar om teknikbaserade leksaker, och varför ser det ut på det viset?

Barnens preferenser och tankar om leksaker skiljer sig åt beroende på om man är pojke eller flicka, men de flesta av både flickorna och pojkarna tycker dock att det går bra att alla barn

leker med alla leksaker. Detta trots att merparten av pojkarna tror att det finns stereotypa pojk- och flickleksaker, medan merparten av flickorna inte tror att så är fallet. Då valet av favoritleksak i förskoleklassen skulle göras var någon form av konstruktionsleksak ett frekvent val för både pojkar och flickor. Pojkar valde dock gärna bilar som kan anses vara en annan typ av teknikbaserad leksak. Flickorna valde (enligt pedagogerna) pärlor. Val av favoritleksak hemma gav helt annat resultat, ingen av barnen valde en konstruktionsleksak.

Då det gäller hur barnen tänker angående leksaker och genus, drar de ofta paralleller utifrån eget tycke och smak; jag är pojke och jag tycker och väljer så detsamma gäller andra pojkar, likaså var det bland flickorna. Vad det beror på, att pojkar och flickor prefererar och tänker olika, har jag endast forskat om genom litteratur. Genom min litteraturstudie kom jag fram till att det inte finns något entydigt svar på denna fråga, det mesta tyder dock på att förväntningar och påverkan från familjen och kompisar, samt det samhälle vi lever i har störst betydelse då det gäller barns leksakspreferenser. Det finns emellertid inget som säger att det biologiska inte skulle spela någon roll i detta sammanhang, snarare tvärtom.

4 Diskussion

4.1 Trovärdighetsdiskussion

4.1.1 Generaliserbarhet

För att få svar på mina frågeställningar är jag väl medveten om att antalet barn som deltog i intervjun kan vara till nackdel. 12 barn kan tyckas vara alldeles för få till antal för att få ett helt korrekt svar på frågorna. Jag anser dock att det går att se en indikation på hur resultatet skulle ha blivit även om intervjun hade inkluderat fler barn, men jag har förståelse för om generaliserbarheten eventuellt anses vara i minsta laget. För att få större generaliserbarhet hade det alltså varit en fördel om jag intervjuat fler barn och även gjort undersökningen i flera förskoleklasser. För att få ett mer trovärdigt svar på den första frågeställningen hade en föräldraenkät kunnat styrka resultatet.

4.1.2 Reliabilitet

Då det gäller intervjuerna märkte jag efter hand att jag blev allt säkrare och bättre på att ställa huvudfrågorna, men även att ställa följdfrågor så att jag uppfyllde de mål jag hade med intervjuerna. Jag har med all säkerhet kunnat ställa fler följdfrågor för att få ett säkrare och mer tillförlitligt resultat, men då barnen endast är sex år gamla ser man ganska snart att uthålligheten inte är den bästa ännu. Eftersom barnen hade speciella aktiviteter på schemat, kan detta ha gjort att några av barnen upplevdes som lite stressade i sina svar, dock inte så att jag tror att det var av större betydelse för reliabiliteten. Enkätsvaren kan också ha viss inverkan på reliabiliteten, missförstånd och stress är några av de faktorer som kan ha gjort att svaren jag fick hade kunnat vara annorlunda.

4.1.3 Validitet

Att jag i enkäterna endast tagit med ett visst antal leksaker kan ha haft betydelse för resultatet, det kan vara så att det i förskoleklassen förekommer leksaker som skulle ha kunnat vara av värde i min undersökning och därmed för validiteten. För övrigt anser jag att validiteten måste anses som god, jag har undersökt det jag har haft för avsikt att ta reda på, och jag har använt mig av bandspelare vid intervjutillfällena, vilket betyder att jag kunnat lyssna flera gånger om något varit oklart. Att jag i enkäterna fått ett resultat och genom intervjuerna ett annat, kan bero på att enkäterna besvarats av pedagogerna som ser till barnen i allmänhet. I mina intervjuer har jag endast pratat med ett visst antal barn, varav resultaten kan se olika ut.

4.2 Diskussion av resultat

Jag kommer i denna del att diskutera resultaten utifrån frågeställningarna.

Ges eleverna i förskoleklassen möjlighet till att pröva teknikbaserade leksaker oberoende vilket kön de har?

I arbetet med framtidens individer får vi aldrig glömma vilken viktig roll vi som pedagoger spelar i deras liv. Enligt Lpo 94 (Utbildningsdepartementet, 1998) skall skolan ge eleverna möjlighet och utrymme att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av om man är pojke eller flicka. Då det handlar om skolans uppdrag, Lpo 94, står det att lek och arbete, som är skapande, är väsentliga delar för eleverna i deras lärandeprocess. Hur fungerar det i realiteten, får barnen oavsett kön möjlighet att pröva och utveckla sin lek och därmed sin förmåga och sina intressen? Genom mina undersökningar som består av barnintervjuer och enkäter till pedagogerna i förskoleklassen, anser jag att just i denna förskoleklass ges barnen möjlighet att pröva de teknikbaserade leksaker som finns att tillgå oberoende om de är flickor eller pojkar. Enbart för att jag anser att barnen ges den möjligheten betyder inte det att de tar den, men enligt mina resultat så är konstruktionsleksaker, t ex kaplastavar och smålego flitigt använda av både flickor och pojkar, sådana saker som ger individen möjlighet till eget skapande vilket förespråkas i Lpo 94. Sedan om konstruktionsleksaker i sin tur är könsneutrala eller könsstereotypa är en annan sak, de är trots allt leksaker baserade på teknik och de ger tillfälle till skapande. I denna situation anser jag att pedagogerna utgör en viktig

roll, de måste se till att barnen åtminstone prövar på den möjlighet de har att testa könsstereotypa konstruktionsleksaker som de kanske inte har hemma. Barnen kan komma på flera olika möjligheter till tänkande och konstruerande bara de får lite hjälp att ta chansen.

Något som förvånade mig, och som gjorde mig lite fundersam, var att barnen inte har tillgång till ett snickarum. Mig veterligen har det funnits förut, men av någon anledning plockats bort ur verksamheten. Då jag frågade en av pedagogerna om detta, fick jag till svar att snickarbänken fanns fortfarande kvar, dessvärre ingen plats för den. Situationen är sådan att från och med hösten 2006 slogs två skolor ihop till en, vilket resulterade i dubbelt så många elever och naturligtvis då mindre utrymme. Tillgång till ”syntant” och att väva och sy finns i verksamheten, och är även flitigt använt av både pojkar och flickor. Pojkarna ges alltså möjlighet till att sy, vilket kan uppfattas som en stereotyp syssla för flickor/kvinnor, medan flickorna dessvärre inte ges möjlighet till att snickra.

Vad leker 6-åringar helst med i förskoleklassen och i hemmet?

Under arbetets gång har jag tagit del av en annan lärarstudents C-uppsats (Bystedt, 2005) som även den handlar om 6-åringar och deras leksaksval. Bystedts resultat om pojkarna och deras leksaksval, stämde med mitt eget resultat, vilket visade på lego och bilar som favoriter. Våra resultat ser däremot inte riktigt likadana ut då det handlar om vad flickor leker med, men å andra sidan är det faktiskt så att mina resultat från intervjuerna med barnen och genom enkätsvaren från pedagogerna också skiljer sig åt. I mitt resultat kan man se att flickor leker med konstruktionsleksaker relativt ofta, vilket de inte gör enligt Bystedt. Bystedts (2005) resultat visar att ingen av flickorna valde någon form av konstruktionsleksaker, de lekte helst med dockor och olika typer av leksaksdjur. I mitt resultat, är det ingen av flickorna som nämner dockor när de talar om vilken leksak de helst vill leka med, men i resultatet från enkäterna så är dockorna vanligt använda av flickorna. Vad beror detta på? Jo, det kan faktiskt vara så att jag har råkat intervjua just de flickor som inte leker med dockor så mycket, jag kanske har fått tag på dem som använder konstruktionsleksaker istället för dockor – i alla fall då de befinner sig i förskoleklassen. Enkätsvaren kanske gäller de andra flickorna. Det går inte att utesluta att det är på det viset. En fråga som dock slår mig gällande flickornas val, är om det också kan vara så att för vissa flickor i denna förskoleklass, så har leken med dockor ersatts av bellville. I stället för att leka mamma/pappa/barn med vanliga dockor, så får de det behovet tillfredsställt genom att leka med bellville där både mamma/pappa/barn finns

representerat som smådockor. För hur det än må vara, konstruktionsleksaker eller inte, så relaterar det, enligt mig, till sådant som alltid legat flickor varmt om hjärtat, d v s lekar med inslag av familjerelationer. Detta kan vara en orsak till att mitt och Bystedts (2005) resultat ser olika ut.

Då jag frågade om barnens favoritleksak, tabell 4, kunde jag dra paralleller till de två föregående frågorna, tabellerna 2 och 3. Svaret jag fick av pojkarna då jag frågade vad de trodde pojkar allmänt helst lekte med överrensstämde med valet av egen favoritleksak d v s bilar. Riktigt samma sak var det inte för flickorna. Gällande favoritleksaker för flickor, både i hemmet och i förskoleklassen, var alternativet barbies den leksak som de gärna lekte med själva men som endast två trodde att andra flickor gärna lekte med. Alternativet dockor var det ingen av flickorna som nämnde som egen favoritleksak, men då flickorna skulle tala om vad andra flickor helst leker med nämndes dockor av två stycken. Detta stämmer då lite mer med vad Bystedt (2005) kom fram till i sin undersökning, bl a bilar för pojkarna och bl a dockor för flickorna, men man måste komma ihåg att det i min undersökning rör sig om vad barnen tror att andra barn helst leker med. Almquist (1991) och Nelson & Svensson (2005) hänvisar i sina böcker till undersökningar som handlar om vad barnen önskar sig av tomten, då fanns bl a dockor med på listan om vad flickor föredrog, och bl a bilar på listan om vad pojkarna föredrog i leksaksväg. Vilket naturligtvis styrker Bystedts resultat medan mitt eget resultat ser annorlunda ut. Då man ser till mitt resultat om vad barnen har för leksaker hemma i allmänhet, stämmer det bättre med det Bystedt och Nelson & Svensson kommit fram till. Pojkar hade t ex bilar, dinosaurier, drakar, kaplastavar, smålego, traktorer, bandyklubba, gosedjur, radiostyrd bil/båt, dator, robotar. Flickorna hade bl a bratz, barbies, pussel, spel, dockor, gosedjur, ritgrejor, leksakshus, slott, smålego, dinosaurier. Det stämmer även med det Nelson & Svensson (2005) skrev med hänvisning till Fisher-Thompson (1993) om hur flickors och pojkars rum ser ut, författaren menar att barnens rum är som två olika världar.

Leksaksvalen hemma och i förskoleklassen ser inte likadana ut, något som jag heller inte hade väntat mig. Varför det inte ser likadant ut beror säkerligen på att leksaksutbudet inte är detsamma, hade det funnits fler könsstereotypa leksaker att tillgå i förskoleklassen hade resultatet säkert sett annorlunda ut. Med det menar jag att flickorna hade säkert lekt mer med barbies och bratz om det funnits med i leksakssortimentet. Pojkarna däremot hade, enligt resultatet, i högre grad leksaker som fanns representerade både i hemmet och i förskoleklassen. Enligt Nelson & Svensson (2005) är materialet som finns att tillgå på

förskolan/skola till stora delar könsneutrala. Att det inte skulle finnas några könsstereotypa leksaker alls på förskolan anser jag knappast vara troligt, ofta tycker jag däremot att man kan se dessa leksaker vara uppdelade i skilda rum, t ex dockvrå och bygg- och bilrum. Jag anser inte att endast könsneutrala leksaker vore det ultimata, jag anser dock att alla barn, både pojkar och flickor, bör ges möjlighet att få pröva på könsstereotypa leksaker oberoende vilket kön de har, de kanske inte alls har den möjligheten hemma. Detta är en sak jag kunde läsa mellan raderna då jag intervjuade barnen, de barn som hade syskon av det andra könet, lekte oftare med leksaker typiska för det motsatta könet.

Finns det skillnader i användandet av teknikbaserade leksaker mellan pojkar och flickor i förskoleklassen?

Vissa skillnader finns naturligtvis, men när det handlar om konstruktionsleksaker som är en typ av teknikbaserade leksaker, så är skillnaderna inte så stora som jag först trodde då jag startade detta arbete. Kaplastavar och smålego, dock inte samma slags lego, är det som är mest populärt bland konstruktionsleksaker. Det smålego som pojkarna använder mest är vanligt, hederligt smålego, medan det smålego som flickorna använder mest heter belville, och vad jag kan förstå ganska nytt på marknaden. Belville är ett smålego innehållande delar till dockor, slott, sängar mm. Det relaterar till familjeförhållanden, även kallat tjejlego och princesslego i barnens mun. Belville är gjort i större, färdiga block och ger därför inte barnen samma konstruktionsmöjligheter. Detta är något som jag tror kan vara en nackdel för flickorna, de pojkar som ibland leker med belville blir inte drabbade i samma utsträckning, de leker och konstruerar så pass mycket med det andra legot så de får använda sin fantasi ändå. Flickorna däremot, behöver inte tänka så mycket själva det är bara att placera bitarna. De ges inte möjligheten att fantisera och skapa så som de egentligen skulle behöva. Kaplastavarna brukas i det närmaste lika mycket av både flickor och pojkar, vilket var min avsikt att undersöka, men något som jag så här i efterhand önskar att jag tittat lite närmare på, är om det finns skillnader i på vilket sätt de används. Bygger pojkarna t ex vägar och flickorna slott? Tillgången till pärlor är riklig, vilka är vanliga inslag i flickornas aktiviteter, dock inte lika mycket hos pojkarna. Detta går, enligt mig, att ändra på. Det finns många fina ritningar på olika konstruktioner då det gäller nyckelringar, halsband, armband, tavlor mm. Går utmärkt att använda i ett temaarbete, dessutom tränar det finmotoriken på ett bra sätt.

Leksakspreferenser, hur ser det ut beroende på om man är flicka eller pojke då det handlar om teknikbaserade leksaker, och varför ser det ut på det viset?

Då det gäller barnens leksakspreferenser och uppkomsten till dessa, pratade jag mycket tillsammans med barnen om könsstereotypa leksaker och vad de tyckte. Majoriteten av flickorna ansåg att det inte fanns speciella leksaker som bara var för flickor eller pojkar, medan de flesta pojkarna ansåg att det fanns det. Hur kommer detta sig? Enligt Almqvist (1991) nekade vissa barn, i synnerhet pojkar, att i hemmet leka med leksaker som är typiska för det andra könet. Samma författare (1991) hävdar också att det verkar som om pojkarna har ett större behov än flickorna att visa att de tar avstånd från de leksaker som är typiska för det motsatta könet. Varför uppstår dessa skillnader, vad är det som gör att barnen prefererar olika då det gäller leksaker? Enligt min litteraturstudie fann jag att de förväntningar och den påverkan som barnen känner från både familj och det samhälle vi lever i spelar en viktig roll. Flera är de forskare, t ex Jalmert och Rubin (Kättström, red. 1991), som hävdar att det sociala har stor inverkan, även Nelson & Nilsson håller med om detta. Det finns dock de forskare som både Kättström, red. (1991), och Almqvist (1991) hänvisar till, som hävdar att även det biologiska spelar in. Jag tror emellertid att den sociala faktorn är störst, med det menar jag föräldrar, kompisar, media mm. Dessa omständigheter (tror jag) har betydligt större inverkan på vad barnen har för leksakspreferenser än vad det biologiskt genetiska har, men detta är trots allt bara mina egna tankar.

Att föräldrar omedvetet förmedlar vad de tycker är tillåtet i leksaksväg eller inte, d v s sådana saker som hör till det maskulina eller det feminina, framgick i min litteraturstudie. I detta resonemang drar jag paralleller till något Almqvist (1991) beskrivit. Redan sedan urminnes tider har man kunnat se stora skillnader i vilka leksaker som pojkar respektive flickor använder sig av. Pojkarna tränades med manliga saker i miniatyr och flickornas leksaker bestod av dockor och köksredskap i miniformat. Allt för att förberedas inför vuxenlivet. Kan det vara så att vi fortfarande lever med den synen? Hur fördelar vi sysslorna i hemmet? De flesta barnen får nog trots allt uppleva att kvinnorna står i köket och lagar maten och papporna fixar med bilen och datorn. Gör vi det fullt medvetet eller är det en omedveten handling från oss vuxna? Enligt Sillén-Tullberg (Kättström, red. 1991) är föräldrarnas påverkan till viss del omedveten. Författaren menar att föräldrarna säger och tycker en sak, men sedan inför barnet blir handlingen en helt annan. Detta kan jag hålla med om, jag tror att föräldrar har för avsikt att uppfostra sina barn så och så då det gäller t ex jämställdhet. När det

sedan kommer till kritan så lyser egna tankar och värderingar igenom och man agerar på ett helt annat sätt än vad man tänkt sig, detta naturligtvis helt omedvetet.

För visst är det så att barnen i denna ålder är fullt påverkbara, dock också helt omedvetna om den påverkan de utsätts för. Precis som Svaleryd (2002) påpekar, så sker en genussocialiserande process hos barnen varje dag. Med det menar hon att utifrån den reaktion och det gensvar barnen får från oss vuxna beroende på vilket sätt de prövar och utforskar olika saker, hur de är och hur de agerar, bundet till om de är pojkar eller flickor, skapas tysta överenskommelser om vad som är lämpligt. Jag anser att även andra barn har stort inflytande då det handlar om vad barn väljer att leka med. Barnen ser upp till kompisar de träffar var dag, de tar efter varandra och vill gärna leka med det som den andra har. Även om utbudet av leksaker är det bästa ur pedagogisk synvinkel är det inte säkert att det spelar stor roll för barnen, de tar efter sina kompisar ändå. Enligt Almqvist (1991) kan det även vara så att barnen som vistas i förskola tidigare skaffar sig uppfattningar om vilka sysselsättningar som hör de olika könen till. Därför är det så otroligt viktigt att vi pedagoger som finns i barnens vardag arbetar på ett medvetet sätt utifrån alla frågor som har med genus att göra, då inte minst när det handlar om leksaker och genus. Skall vi förespråka och få barnen att känna jämställdhet och känna sig säkra i sina könsroller, måste vi också arbeta därefter, vi måste visa att det i förskolan/förskoleklassen är bra om barnen kan och törs bryta de könsstereotypa mönster som finns.

Då det gäller hur barnen tänker angående leksaker och genus, drar de ofta paralleller utifrån eget tycke och smak. T e x, jag är pojke och jag tycker mycket om att leka med bilar, därför tycker andra pojkar likadant. Detsamma gäller för flickor. Här kan det vara bra om pedagoger tillsammans med barnen pratar om att det är tillåtet att tycka olika, bara för att man är född till ett visst kön är det helt acceptabelt att vilja och tycka om att leka med leksaker som egentligen är stereotypa för det motsatta könet. Jag tror det är viktigt att vi vuxna är med och berömmar barnen då de går utanför sina egna rollers ramar, då de törs pröva och visa andra att detta tycker jag om.

Alla barn inte har samma förutsättningar att pröva olika teknikbaserade leksaker, heller inte samma förutsättningar att stå emot den medvetna och omedvetna påverkan de utsätts för, vilka har betydelse för hur de utvecklar leksakspreferenser. Därför är det av största vikt att vi vuxna i förskola/skola ger barnen samma möjligheter att få leka, pröva och skaffa sig

erfarenheter oberoende om de är flickor eller pojkar. Som pedagog måste man arbeta på ett målmedvetet sätt då det gäller leksaker och genus, man skall alltid ha med sig att leken har stor betydelse i barnens utveckling.

4.4 Förslag på pedagogiskt arbete i förskoleklass

Det finns flera olika sätt att arbeta på i förskola/förskoleklass som kan ge barn/elever större möjligheter att pröva på könstraditionella leksaker som är baserade på teknik. Ett sätt som har bl a använts av en förskola i Gävle, då i arbetet med jämställdhet, är könsindelade grupper. Detta förespråkas av Svaleryd (2002) som menar att då man arbetar med könsindelade grupper så stärker man barnen i sin egen könsidentitet. Pojkar får tillfälle att identifiera sig med andra pojkar i en situation de inte är vana med, och detsamma gäller för flickorna i deras nya situation. Barnen får möjlighet att se att variationen inom gruppen kan vara stor. Jag tror att detta är ett bra arbetssätt, barnen får möjlighet att pröva på de könstraditionella leksakerna tillsammans med barn av samma kön i lugn och ro, de får göra det på sitt eget vis då inga barn av det andra könet är med och skall visa hur de brukar göra. Liksom Svaleryd (2002) anser även jag att denna indelning absolut inte skall vara hela tiden, det skall endast vara en viss tid, ett visst antal dagar i veckan. Enligt mig skulle man med fördel kunna använda detta arbetssätt både i ett temaarbete men även då det gäller den vardagliga leken under förutsättning att det är för en viss tid. Om man som pedagog överväger att arbeta på med könsindelade grupper så måste man starkt väga för- och nackdelar mot varandra. Det är viktigt att tänka på varför man väljer detta arbetssätt och hur man skall gå tillväga och vilken målsättning man har, risken finns annars att resultatet blir ett helt annat än det man hade för avsikt (2002).

Ett annat förslag, enligt mig, skulle kunna vara att arbeta med pojkars och flickors leksaker genom tiderna. Ett temaarbete där barnen kan samla bilder på leksaker från förr i tiden fram till nu, hur såg det ut? Lekte pojkar och flickor med samma leksaker och på vilket sätt lekte de?

Exempel på frågor och diskussioner man som pedagog kan arbeta med tillsammans med barn i förskoleklass:

- Finns det speciella pojk- och flickleksaker?

- Vilka är dessa speciella leksaker?
- Är det bra att det finns speciella pojk- och flickleksaker?
- Varför är det bra/inte bra med speciella leksaker för pojkar och flickor?
- Hur skall vi göra för att alla barn skall kunna leka med alla leksaker?

4.5 Förslag till vidare forskning

Eftersom jag har ett stort intresse för barn och genusfrågor, så skulle det vara intressant att ta del av, om utbudet av leksaker i förskola/förskoleklass har någon betydelse för pojkars och flickors utveckling. Om det är så, vill jag också veta på vilket sätt utbudet av leksakerna har betydelse, är det skillnader för pojkar och flickor?

Hur ser det ut om barnet har ett syskon av det motsatta könet, väljer barnet då i större utsträckning att leka med könsstereotypa leksaker? Detta var något jag kunde se indikationer på i mitt resultat, därför skulle det vara intressant att studera det i större omfattning.

En annan tanke som slagit mig när det gäller genus och leksaker baserade på teknik, är om det skulle se annorlunda ut om det fanns fler manliga pedagoger i förskola/förskoleklass? Detta är något jag gärna skulle lära mig mer om, något jag i framtiden kan tänka mig att forska ytterligare om.

Litteraturförteckning

Almqvist, Birgitta (1991). *Barn och leksaker*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Björn (2001). *Elevers tänkande och skolans naturvetenskap: forskningsresultat som ger nya idéer*. Kalmar: Leanders tryckeri AB

Bystedt, Karolina (2005). *Tekniska leksaker i förskoleklassen: Vilket förhållningssätt har barn till tekniska leksaker?* C uppsats löpnummer: 0439, Karlstad Universitet.

Forsberg, Ulla & Holmlund, Kerstin (1990). *Kreativ teknik*. Lund: Studentlitteratur

Kättström, Per (red) (1991). *Flickor och pojkar: om verkliga och överkliga skillnader*. Stockholms Universitet, Centrum för barnkulturforskning. Stockholm.

Lagerholm, Karin (1987). *Teknik för förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Nelson, Anders & Nilsson, Mattias (2002). *Det massiva barnrummet*. Reprocentralen, Lärarutbildningen.

Nelson, Anders & Svensson, Krister (2005). *Barn och leksaker i lek och lärande*. Stockholm: Liber AB.

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2001). *Examensarbete i lärarutbildningen*. Uppsala: X-O Graf Tryckeri AB

Skolverkets hemsida på Internet (Inrättad 2000). *Kursplaner och betygskriterier*.

Internetadress: <http://www.skolverket.se> 2006-11-11

Svaleryd, Kajsa (2002). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB.

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. Lpo 94 anpassad att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket/Fritzes.

Intervjufrågor

- Vad tycker du är roligast att leka med här i förskoleklassen?
- Brukar du leka med leksaker där du får använda din fantasi, där du får bygga och konstruera? T ex lego, kaplastavar, klippa och klistra, pärla mm.
- Vad leker du helst med då?
- Tror du att det finns speciella leksaker för pojkar och flickor?
- Tror du att det finns speciella pojk-/flickleksaker här i skolan?
- Tror du att du kan ge några exempel på speciella pojk- respektive flickleksaker?
- Tycker du att det är ok att flickor leker med pojsaker/flicksaker?
- Vad tror du att flickor helst vill leka med?
- Vad tror du att pojkar helst vill leka med?
- Vad har du för olika leksaker hemma hos dig?
- Vilken är din favoritleksak hemma?
- Har du varit i snickarummet någon gång här i skolan?
- Har du varit hos sytanten någon gång här i skolan?

**I vilken utsträckning förekommer
dessa leksaker?**

Bilaga 2

Förekommer:	ej	enstaka ex	vanligt	rikligt
Leksaksfordon				
Småbilar				
Radiostyrda bilar				
Tågbanor				
Flygplan				
Traktorer				
Konstruktionslek				
Smålego				
Belville ("rosa" smålego med dockor)				
Duplo				
Klotsar				
Kaplastavar				
Mekano				
Spel/Pussel				
Klassiska, t.ex. Fia				
Dataspel				
Pussel				
Leksaksdjur				
My little pony				
Mjukisdjur				
Plast/gummidjur dinosaurier				
Plast/gummidjur bondgårdsdjur				
Fantasifigurer				
Seriefigurer				
Rymd/monsterfigurer/superhjältar				
Pysselmateral				
Sy, väva				
Klippa/klistra				
Snickra				

